

Gesprekstafel over Gijzelaars

In de expositie Gegijzeld maar niet verslagen zijn in kamer 4 de namen opgenomen van alle mannen die in Haaren en Sint-Michielsgestel zaten opgesloten. Misschien zitten er namen tussen van familieleden of bekenden. In de lijst is te zien waar ze vandaan kwamen, wat hun functie was en waar ze als gijzelaar geïnterneerd waren. De lange lijst geeft een goed beeld van de massale omvang van het dreigmiddel, waarmee de Duitsers trachtten het Nederlandse verzet te breken. Een doodlopende weg, zoals later zou blijken.

Als de bezoeker beschikt over interessante informatie met betrekking tot personen op deze lijsten en bereid is die informatie met ons te delen, dan stellen we dat bijzonder op prijs. In dat geval nodigen wij de bezoeker van harte uit gebruik te maken van het gastenboek in deze ruimte.

In deze rubriek in de digitale expositie bieden we een soortgelijke mogelijkheid. Dat betekent dat we hier ook graag de verhalen verzamelen van nabestaanden, van bevriende relaties maar ook de verhalen uit overlevering over personen of situaties uit de directe omgeving van Beekvliet, Haaren en de Ruwenberg. Wij doen graag ook extra speurwerk in de ons bekende archieven als alleen indicaties of aanknopingspunten bekend zijn. De plaatsing van de artikelen gebeurt door de website-redactie, waar nodig in samenspraak met de nabestaanden. Volledigheidshalve melden wij dat in de 'Aula-Studiezaal' in de Beekvlietboerderij een digitaal studiecetrum is ingericht. Op deze PC's en laptops (van het HomeComputerMuseum uit Helmond) kan de bezoeker informatie en documentatie opvragen uit een serie boeken, waaronder de Gedenkboeken van Beekvliet en Haaren, die hiervoor door de Heemkundevereniging zijn gedigitaliseerd. Het HCM heeft de zoekprogramma's geïnstalleerd.

Het eerste verhaal betreft een heel bijzondere gebeurtenis uit de gijzelaarsperiode. De uitvoering van het toneelstuk 'Het vierde beest'. De tekst van dit stuk maakt onderdeel uit van het digitaal studiecetrum. Het tweede verhaal vertelt het verhaal van Hans Samson. Met dank aan zijn zoon Gijs Michiel (what's in a name!) en Yve de Vries.

VAN DEN VOS REIJNAERDE

Van den Vos Reijnaerde

Uit: Gedenkboek Beekvliet

Van Paschen naar “Pinksteren beteekende in ons kamp in 1943: van Lucifer naar Reinaert de Vos. Reeds lang had men het oog laten vallen op den fraaien tuin van het Seminarie, een ideale gelegenheid voor een openluchtspel. En zoo vond daar op een prachtige Juni-avond, op het grasveld voor den grooten vijver, voor een publiek van Amersfoorters en gijzelaars, een opvoering plaats van dit dierenverhaal, onder de regie van van Helvoirt, die alle dierkarakters en het actueele van dit spel ten volle tot uiting liet komen.

Uit: TYBAERT DE KATER EN DE NOBELPRIJS!

Gijzelaars te Sint-Michielsgestel van ERWIN VERZANDVOORT

In het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC), voorheen: Rijksarchief Noord-Brabant, wordt onder nummer 766 een voor reynaerdofielen merkwaardig item bewaard: ‘Collectie papieren Oud – Gijzelaars’. In Omslag 316 is de programma brochure: Reinaert de Vos. Beekvliet, Pinksteren 1943 opgenomen. In het gijzelaarskamp heeft men in de openlucht het toneelstuk Reinaert de Vos van Pol de Mont opgevoerd op 14 juni 1943.

Foto Cornelis Gerrit Karssen

De spelerslijst is bewaard gebleven. Deze lijst bevat een aardige doorsnee van de bevolking van het gijzelaarskamp: H. Majoor, (geboren op 16-06-1910), hoofd der school, Oldenzaal; K. Zieleman, (14-05-1907), advocaat, Rotterdam; C. van Eyck, (9-09-1891), makelaar in assurantiën, Rotterdam; A. van Helvoirt, (7-09-1912), R.K. priester – leraar, Tilburg; H. Brugmans, (13-12-1906), bankdirecteur, Schagen; J. Linthorst Homan, (17-02-1903), Commissaris der Koningin bd, Groningen; F. van Wijck, (15-09-1901), advocaat, Amsterdam; N. Tinbergen, (15-04-1907), lector biologie Rijksuniversiteit, Leiden; C. Beels, (5-11-1889), directeur Incasso-bank, Hilversum; D. Huurman, (13-03-1901), advocaat, Gorinchem; H. Asser, (9-06-1894), dir. N.V. Nederlandsche Lloyd Verzekeringen, Laren, (N.H.); G. Oosterbaan, (7-01-1919), student, Amsterdam; J. Vellenga, (9-08-1907), adjunct-directeur Nationale H.A.R.K., Amsterdam; L. de Waal, (1-07-1919), kantoorbediende, Amsterdam; C. Ruyg, (4-11-1896), vertegenwoordiger, Amsterdam; G. Harberts, (29-02-1892), arts, Hengelo; W. de Greef, (31-05-1907), onderwijzer, IJsselmonde; M. Gelinck, (14-10-1910), adviseur fiscaliteit bijzonder

Gerechtshof, Amsterdam; L. van den Berg, (28-10-1901), banketbakker, Amsterdam. (24 juni 1943.); F. Kranenburg, (1-04-1911), advocaat, Rotterdam.

De 'technische crew' bestond uit: K. v. Veen, (23-08-1898), kunstschilder, Rotterdam; H. Custers, (30-07-1909), laborant, Tilburg; L. Engels, (20-10-1914), kok, Valkenburg; L. Bonants, (24-07-1915), frater – onderwijzer, Tilburg; A. Scheyen, (31-05-1913), priester, Valkenburg – Houthem; A. Everaerd, (13-07-1911), bankemployé, Aerdenhout.

Onder de ogen van de Duitsers.

Het is zeer opmerkelijk dat in een gijzelaarskamp, onder de ogen van de Duitse bezetters, Reinaert de Vos opgevoerd kon worden. Dit is niet het enige toneelstuk dat er werd opgevoerd. Op 13 april 1943 werd Lucifer van Joost van den Vondel gespeeld. (Een van de kampbewoners, professor Asselbergs, ofwel Anton van Duinkerken was als hoogleraar belast met Vondelkunde.)

De commandant maakte geen bezwaar tegen de opvoering van dit stuk, waarin de uitdager van de goddelijke orde ten val werd gebracht, omdat het hem onder de onschuldige titel Streichholz (Lucifer red.) was aangekondigd. Het actuele karakter, de gezagsondermijnende inhoud en de venijnige satire van de Reynaert zal hem ook wel ontgaan zijn! (Een stuk van Gogol, De Revisor werd aangekondigd als De Schoolopziener door Josephina Termaet.

Reinaert de Vos

Pol de Monts Reinaert de Vos. Volksspel. Dramatische bewerking van het oude dierenverhaal uit 1925 was vermoedelijk al aanwezig in de bibliotheek van het seminarie, anders kan men het meegebracht hebben. De gijzelaars werden daarin redelijk vrij gelaten. Alleen Engelse boeken werden verwijderd, evenals Engelse grammofoonplaten. De tekst van dit toneelstuk is niet al te gevaarlijk. De inhoud op zich is natuurlijk wel 'brandstof' in een onvrije omgeving waar men onder gezag van de Duitse bezetter moest (over) leven. Enkele clausen in het stuk zullen zeker weggelaten, dan wel aangepast zijn. Een opvallende 'aanpassing' is in de lijst van dramatis personae te vinden. Bij Pol de Mont komen geen kippen en apen op de speellijst voor. Deze (zes) spelers zijn wellicht opgevoerd om meer personen te kunnen laten meespelen en om de toneelruimte, – het ging immers om openluchttheater –, beter te vullen. Op de bewaard gebleven tekening is een aap prominent afgebeeld. Een aap spreekt Reinaert toe, die op het punt staat als pelgrim, met tas, schoenen en staf te vertrekken. De galg, – hoe wrang in deze entourage –, is de vos ontlopen en staat doelloos links afgebeeld. Rechts is overigens een wachthuisje afgebeeld; er was altijd toezicht door de kampleiding.

Van den Vos Reijnaerde Beekvliet Pinkster 1943

Niko Tinbergen en de Nobelprijs voor Tybaert

Niko Tinbergen (Den Haag, 15 april 1907 – Oxford, 21 december 1988) vertolkte de rol van 'Tybaert, de kater'. Hij was de zoon van Dirk Cornelis Tinbergen (1874-1951), leraar Nederlands aan een gymnasium en tekstbezorger van Van den vos Reinaerde in de serie 'Van alle tijden.' D.C. Tinbergen verzorgde de uitgave vanaf de vijfde druk in 1926. Zijn broer Jan Tinbergen (1903-1994) was een wereldberoemde econoom en natuurkundige. Hij is de grondlegger geweest van de econometrie. Hij had grote aandacht voor de economische problemen van de Derde Wereld.

Niko Tinbergen studeerde biologie en ethologie aan de Rijksuniversiteit Leiden. In 1940 werd hij lector. Hij werd op 9 september 1942 geïnterneerd in het gijzelaarskamp omdat hij, net als vele andere Leidse docenten, een brief had ondertekend waarin geprotesteerd werd tegen de uitsluiting van joodse medewerkers en de beknotting van de academische vrijheid. In 1947 werd hij benoemd tot hoogleraar in de experimentele zoölogie. In Sint-Michielsgestel gaf hij een cursus van elf voordrachten over experimentele dierkunde en lezingen over Groenland en het leven van de Tasiilaq-eskimo's. In 1973 kreeg hij, samen met Karl von Frisch en Konrad Lorenz, de Nobelprijs voor Fysiologie en Geneeskunde vanwege: 'het onderzoek naar het gedrag van sociale dieren, in het bijzonder de verklaring van de "danstaal" van bijen en hoe jonge vogels gefixeerd raken op hun moeder.' Aldus verkreeg 'Tybaert de kater' de Nobelprijs!

Met dank aan Ellen Stoelinga-Zieleman over haar vader K. Zieleman (een van de medespelers in de Van den vos Reinaerde):

Wel vertelde mijn vader, dat de teksten vilein en hatelijk waren, zo beledigend mogelijk voor de Duitsers, die meekeken en er niets van begrepen. Wat onder de toeschouwers en acteurs veel plezier te weeg bracht Er werd veel aan toneel en cabaret gedaan, disputen enz.

Via de onderstaande tekst naar de tekening van Miel Prager:

HANS EN GIJS MICHIEL SAMSON

Hans en Gijs Michel Samson

Met dank aan Gijs Michiel Samson en Yve de Vries

Het verhaal van Gijs Michiel over zijn vader Hans Samson

Gijs Michiel werd tijdens WOII op 25 september 1943 in Den Haag geboren. Hij was de zoon van Henry Abraham Samson, roepnaam Hans. Vader Hans Samson zat tijdens de geboorte van Gijs Michiel als gijzelaar gevangen te Sint-Michielsgestel. Eind december 1942, negen maanden voor de geboorte van zijn zoontje was hij ook al gijzelaar in Beekvliet. Hij behoorde tot de Indische gijzelaars die op 19 juni 1940 gevangen waren genomen en toen in concentratiekamp Buchenwald terecht kwamen. Hans Samson zat de maximum tijd vast en kwam via Haaren, Beekvliet, de Ruwenberg uiteindelijk in Vught, waar hij op 17 september 1944, kort voor de eerste verjaardag van zijn zoontje Michiel vrijkwam. Hans Samson overleed op 30 maart 1996 (89) te Bilthoven.

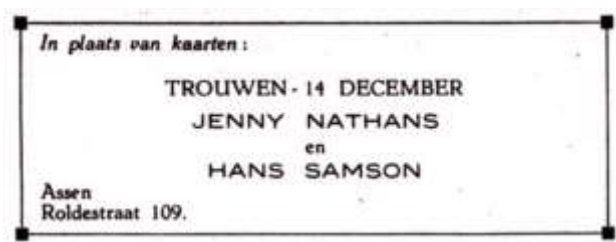
Foto: Portret van Hans Samson geschilderd door A. J. Zoetmulder in Sint-Michielsgestel, gesigeneerd 11 september 1942.

Paniek

De nu 76 jarige Gijs Michiel vertelt: "Ik moet een jaar of 6 zijn geweest toen ik naar aanleiding van iets, dat mij niet meer bijstaat, in paniek naar mijn moeder ging: Hans kan mijn papa niet zijn want hij was toch gevangen in de oorlog? Ze legde me uit: eens in de zoveel tijd gingen de gijzelaars, die onder Rode Kruis bescherming vielen, naar het ziekenhuis in Den Bosch zogenaamd voor medische controle. Daar kreeg ik bericht van. Zo konden je vader en ik elkaar liefdevol privé ontmoeten in een behandelkamer. Dat stelde mij gerust. Maar, voegde mijn moeder toe: ik was een ondergedoken Jodin met valse papieren en wilde natuurlijk niet zwanger raken. Ik had vergeefs alles gedaan om zwangerschap te voorkomen. En daarna vergeefse pogingen om er vanaf raken. Maar ik heb je toch gehouden en ik was blij met je, ook al was de oorlog zo zorgwekkend. Mijn naam Gijs Michiel, afgeleid van Gijzelaar in Sint-Michielsgestel, zou zijn bedacht door een groepje SDAP'ers, waaronder de latere MP Willem Drees en latere minister J.G. Suurhoff. Ik dank dus mijn bestaan aan de z.g.n. Bosschedienstverlening, zoals de bezoeken van de gijzelaars aan het ziekenhuis werden genoemd."

Valse papieren

Hans Samson werd in 1906 in Paramaribo geboren in een Joods gezin. Omdat zijn vader Bram al voor drie oudere studerende zonen betaalde, moest Hans zijn eigen boontjes doppen. Hij werd onderwijzer, spaarde en ging op wereldreis. Voor die tijd uniek. Hij kwam naar Nederland waar zijn broer Max in Leiden medicijnen studeerde. Max was vaak platzak en was dol op adresjes waar hij als gast kon verblijven, zoals bij de familie Nathans in Assen. Hij was er als exotische Surinaamse Joodse student van harte welkom. Op één van zijn tochtjes naar het noorden nam hij Hans mee. Zo ontmoette Hans Jenny, toen ze 14 was. Hans trok verder: China, Japan, en bleef hangen op Ambon, toen Nederlands Indië, als onderwijzer/schoolhoofd. In 1939 kwam hij met verlof naar Nederland, trok spoorslag naar Assen en vroeg Jenny zonder omweg direct ten huwelijk. Ze trouwden in 1939.

De Duitse inval in 1940 belemmerde het vertrek van Hans en Jenny naar Ambon. De Duitsers in Nederlands Indië werden daar geïnterneerd, waarop de bezetter in Nederland als represaille vele hier verblijvende Indische ambtenaren als gijzelaar nam. Zo ook Hans, maar zonder dat als hij als Jood bekend werd. Hij beschikte over valse papieren.

Indische gijzelaar

Later vertelde Hans Michiel over de verschrikkingen van het concentratiekamp Buchenwald, waarvan hij van dichtbij getuige was geweest. Michiel zegt daarover: "Het leek dat Hans bij zulke verhalen die ellende opnieuw op afstand voor zich zag en min of meer doorvoelde. Mijn inkleuring, of was dat ook zo?"

Gelukkig werden de Indische gijzelaars in november 1941 teruggebracht naar Nederland. In Haaren kwamen ze van de hel in de hemel, ook al waren ze nog steeds gevangen. Maar het was er in zekere zin nog beter dan buiten in het bezette Nederland, ook al waren hun Duitse bewakers gespeend van empathie en gespierd in grofheid.

Michiel vertelt: "Hans kon die kenmerkende Nazi methode van schreeuwerig blaffen tegen de gevangenen perfect imiteren. Later bij kijken naar de Hitler films van Leni Riefenstahl zag en hoorde ik dat het in werkelijkheid nog meer krijserig was. Het was niet enkel de woordspeling die mij als kind raakte, bij een anekdote uit Sint-Michiëlsgestel. Hans deed mij treffend voor: een blaffend schreeuwende bewaker tegen de befaamde jurist Prof. Pos: Haben sie das nicht gehört? Prof. Pos in alle waardigheid: Ich habe das gehört aber ich verstehe es nicht. Zulke waardigheid kon in Sint-Michiëlsgestel nog bestaan, maar niet in de vernietigingskampen. Dáár wist je, zulke daverende verwildering dien je zwijgend en hopen te ondergaan."

Hans kreeg tijdens zijn gijzeling Franse les van Anton Constandse en hij volgde colleges recht bij prof.

Pos. Zo kon hij eerstegraads leraren bevoegdheid halen voor Frans en Staatsinrichting. Hij kreeg verlof om staatsexamen te doen, midden in oorlogstijd!

Klaslokaal in de Ruwenberg V.l.n.r. Hans Samson, Anton Constandse en Marinus van der Goes van Naters.

Altijd dreiging

Op 29 juli 1943 vielen Duitse soldaten plotseling, als ware het een razzia, de Ruwenberg binnen. Zonder uitleg werden drie joodse gijzelaars opgehaald en naar Westerbork gebracht: Levie, Slager en Meiboom. De violist Jo Juda, een van de drie Joodse gijzelaars die de oorlog heeft overleefd als gijzelaar, schreef in zijn boek Jantje Paganini: "Eens, bij het wakker worden, vroeg in de morgen, lang voor de normale tijd van opstaan, hoorde ik opgewonden gefluister. Ze hadden het over de Joodse kameraden: Levie, Dr. Slager en Mr. Meyboom. Ze waren in de ochtendschemering door Duitse SS-ers weggehaald. Samson, Coutinho en mij hadden ze of vergeten, of Mennes had de Duitsers op hun vraag of er nog meer Joden onder de gijzelaars waren, kunnen ontkennen, omdat wij geen J op onze valse persoonsbewijzen hadden. Opeens voelde iedereen, in het bijzonder de deze keer met rust gelaten Joden, weer de dreiging van het Nazi-regime, dat onberekenbaar, plotseling dodelijk kon toeslaan."

Indisch Gijzelaar Isedoor Levie uit Assen is omgekomen op 17 september 1943 in Auschwitz. Mr. M. Meiboom uit Den Haag en dr. David Slager uit Eindhoven, overleefden de oorlog.

De broer van Hans, arts-apotheker Max Samson werd met zijn gezin naar Westerbork gedeporteerd en van daar in december 1942 naar Auschwitz. Max werd tewerkgesteld en bleef tot 28 februari 1943 in leven. Hij werd 38 jaar. Zijn vrouw en de twee kinderen werden naar de gaskamer gestuurd. Zij stierven op 11 december 1942, 40 jaar, 4 jaar en 3 jaar oud.

Links op de bank Hans Samson. De anderen zijn: M. Schuurmans, M. Schaafsma en G. Kuiper, alle vier Indische gijzelaars, die werkzaam waren in het onderwijs in N.I. en toevallig met verlof waren in Nederland toen de oorlog uitbrak. Deze foto is in Haaren gemaakt.

HET VIERDE BEEST

Het vierde Beest

“Verbeter de wereld, begin bij jezelf.”

Een uitspraak van Pater Henri de Greeve, Amsterdam, 25 december 1892, Groesbeek, 14 juni 1974.

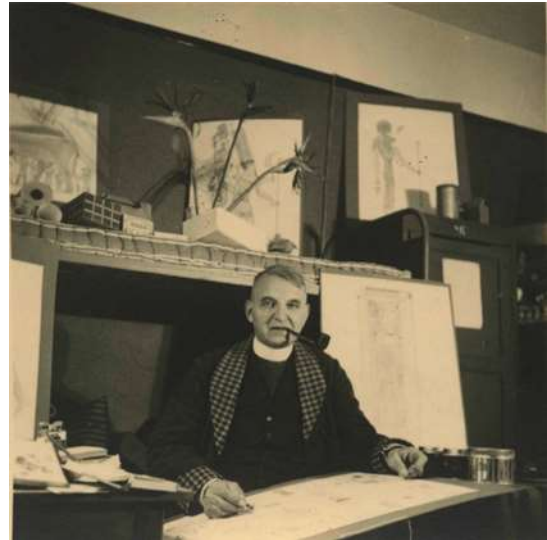

Foto: Pater de Greeve in zijn rol als Radiospreker

Pater Henri de Greeve in Haaren

De man van de ‘Bond zonder Naam’ – waarschijnlijk een van de redenen waarom hij jarenlang in gevangenschap heeft gezeten – schreef het toneelstuk ‘Het vierde Beest’. Over het ontstaan van dit toneelstuk schrijft hij in zijn inleiding: Met Directeur-Redacteur van Limburgsche bladen, met wien ik maanden en maanden lang in dezelfde vertrekken gewoond had – huisde, ik in een kamertje onder ’n trap, waarvan de Duitschers vermoedelijk nooit geweten hebben dat het een kamertje, maar gedacht hebben dat het een kast was.

„Het vierde beest is een vierde rijk, dat op aarde zal zijn en verschillen zal van alle andere rijken. Het zal de heele aarde verslinden, haar vertrappen en haar verscheuren... Maar als het gerechtshof zich nederzet, zal men hem zijn macht ontnemen, die verwoesten en voor altijd vernielen.” Door deze uitvoerige citering van teksten, die als het ware geschreven schijnen voor het Derde Rijk en Hitler met zijn trawanten, heb ik, naar ik meen, den titel van dit tooneelwerk “Het vierde beest” voldoende en afdoende gerechtvaardigd.

Over de inhoud.

De hoofdrollen Heinrich en Kurt voeren een conflict ten tooneele. Heinrich is een echte Pruis, in den vollen slechten zin van het woord, verwaand en hoogmoedig. Hij kwam terecht bij de partij, gedreven door zijn overspannen inzichten inzake Duitschland's bovenmenselijke rol en uitverkiezing. Kurt Lody, na 1918 als oorlogskind van hongerend Duitschland, opgevoed en groot geworden bij pleegouders in Uitgeest, artistiek van aanleg, werd kunstschilder en kwam terecht bij de partij, misleid door de leugenachtige frazen van Hitler.

Kurt, die katholiek is, was gaandeweg gedesillusionneerd door hetgeen hij beleefde en wat lijnrecht in strijd was met zijn geweten, zijn artistieke aanleg en zijn esthetisch inzicht, maar aarzelde te lang zich los te maken. De vraag wat Duitschland na den oorlog moet doen om weer in de volkeren gemeenschap in goed vertrouwen te kunnen worden opgenomen en het protest van zijn geweten vormen de motieven van een drievoudig conflict, dat in dit tooneelstuk vorm en oplossing krijgt.

En langs verschillende wegen zullen beiden, Kurt en Heinrich, tot de ontdekking moeten komen, dat Duitschland een langen, smartelijken weg moet afleggen en wel: een weg terug.

Citaat De Greeve: D.J. von Balluseck, mede-gijzelaar en Hoofdredacteur van het Handelsblad, die regisseur van ons clandestien kamp-tooneel, en op dit terrein onmiskenbaar een expert was. Deze, die elk initiatief aanmoedigde, schoot onmiddellijk vuur en vlam, toen ik hem de groote lijnen had geschetst, en zei: „Père, dit moet U uitwerken.”

Von Balluseck zelf schrijft bij de naoorlogse uitvoering in Carre: 'Er ging heel veel aan vooraf voordat het toneelstuk in uitvoering komt. Maar op een Zondagmiddag, toen de Duitse wachtposten siesta hielden, droeg Pater de Greeve het stuk voor in de aula van ons gebouw, die wij zwaar bewaakt hielden voor het geval er Duitse inspectie mocht komen. Want, zoals de lezer merken zal, dit was bepaald geen stuk dat wij onzen cipiers ongestraft konden voorzetten'.

Citaat van Greeve over die uitvoering: Dhr. Huizinga, leeraar in het Duitsch, had als gewoonlijk de wacht betrokken om zoodra een Duitscher opdook, aan het schakelbord een lichtsignaal te geven, waarop ik, bij een eventueelen inval, bezig was een lezing te geven over Egyptische Kunst en hiëroglyphen. Zou hij echter het schakelbord niet meer kunnen bereiken, dan zou hij tegen het raam tikken en de heer Hendriks zou een Maleisch woord de zaal in roepen. Ook deze middag was onvergetelijk en dit zeer gedifferentieerd, en zeer intellectueel publiek allerhartelijkst in zijn waardeering.

Von Balluseck: De voorlezing duurde met enkele onderbrekingen vier uren en met een grammofoon en een toverlantaarn konden wij hier en daar de sfeer aanvullen voor zover de geschoolde en buigzame stem van den voordrager die al niet dadelijk en overal in een prachtige dramatische spanning wist te treffen. Geboeid en ontroerd luisterden een paar honderd gijzelaars urenlang toe. Hier, midden in den oorlog, midden in een gevangenkamp, midden in de levensonzekerheid waarin wij ons toen nog bevonden en die ons naderhand in Vught nog klemmender zou worden opgelegd alvorens de First Airborne Division, op weg naar Arnhem, onze bewakers tot een overhaaste liquidatie van ons kamp en tot onze bevrijding noopte – hier ontstond een vlammeende acte van beschuldiging tegen Nazi Duitsland, die wel vervuld was van afgrijzen en verontwaardiging,

In bevrijd Nederland heeft het stuk van Pater de Greeve al spoedig zijn weg naar het podium gevonden. Honderden malen heeft de auteur het voorgedragen ten bate van het een of andere goede doel. (noot van de redactie; lees 'De Bond Zonder Naam') Maar het zal nooit meer zo zijn als bij die "zwarte" première, daar in den "Ruwenberg", op een druilerigen Zondagmiddag, achter prikkeldraad en Duitse bajonetten, toen de victorie op de machten van het boze nog niet bevochten was en niemand nog zijn balans van leven of ondergaan met zekerheid kon opmaken. Tegen dien melancholiek achtergrond rees toen de figuur van dit drama dat een vervloeking en een bede tegelijk was. Alleen al daarom verdient dit stuk voort te leven in druk, bereikbaar voor allen. Het was en is een vlam uit een vuur dat niet gedoofd mag worden.

IK DEED ZELF DE DEUR OPEN

Ik deed zelf de deur open
Piet Sanders

Op 4 mei werden 460 vooraanstaande Nederlanders opgepakt.

Politici, hoogleraren, geestelijken, musici, advocaten en schrijvers werden gegijzeld.

Onder hen was advocaat Piet Sanders uit Schiedam.

'Het was een complete verrassing. Ik deed zelf de deur open.'

Piet werd afgevoerd naar het kleinseminarie Beekvliet nabij Sint-Michielsgestel.

Bij aankomst hoort Piet de bekende Nederlandse literator Willem Asselbergs (Antoon van Duinkerken) aan de andere prominente Nederlanders een aantrekkelijk verhaal vertellen over het

Brabantse land. Met zijn allen zitten ze gevangen in een statig gebouw in de bossen. Het lijkt er haast een gedwongen Rotaryclub. Er wordt getennist, je kan er verschillende cursussen volgen. En iedereen is vrij om te doen en laten wat ze willen. Maar toch: 'je was van huis weggehaald en wist niet wat er zou gebeuren'.

Foto: Stilleven LoHal Tilburg

Brabant Remembers Tennisbaan Beekvliet, door gijzelaars aangelegd.

Boven alle relatieve luxe hangt een grote donkere wolk. Die wolk barst op 7 augustus 1942. Er wordt door het Rotterdamse verzet een aanslag gepleegd op een trein van het Duitse leger. Hoewel die aanslag mislukt, zijn de Duitsers woedend. Als de daders van de aanslag zich niet vóór 14 augustus melden, volgen er represailles! Direct worden er vijftwintig gijzelaars uit het kamp geselecteerd. Piet Sanders is een van hen. Piet begint een afscheidsbrief aan zijn vrouw te schrijven. Hij leeft de daaropvolgende drie dagen met de gedachte dat een van die dagen weleens zijn laatste kan zijn.

In de nacht van 14 augustus wordt Piet Sanders wakker van een fel licht. 'Een militair scheen met een zoeklantaarn precies in mijn gezicht, de lantaarn gleed verder en toen wist ik het: ik ben het toch

niet. De militair koos willekeurig. Hij scheen de gijzelaars in het gezicht terwijl hij langs de bedden liep. Wie zou hij kiezen? De soldaat bleef staan bij Schimmelpenninck. Hij werd samen met vier andere gijzelaars meegenomen'.

Vroeg in de ochtend van 15 augustus zijn de vijf mannen geëxecuteerd: Christoffel Bennekers, Alexander Baron Schimmelpenninck van der Oije, Robert Baelde, Willem Ruijs en Otto Ernst Gelder, graaf van Limburg Stirum. Op de fusilladeplaats in de bossen van Goirle zijn ieder jaar nog herdenkingen.

PIET SANDERS

Sanders regelde de activiteiten in het kamp vol overgave en dat bleef niet onopgemerkt. Hij viel op bij de voorzitter van de kampleiding, professor Willem Schermerhorn, eveneens gijzelaar en van huis uit cartograaf. Na de bevrijding kreeg Schermerhorn het verzoek van de koningin om minister-president van Nederland te worden.

Schermerhorn zei ja, maar stelde als voorwaarde dat Piet Sanders zijn secretaris-generaal op Algemene Zaken zou worden. Zo geschiedde en daar bleef het niet bij. Er was zoveel werk in die wederopbouwtijd en daarom kreeg Piet Sanders er ook het secretariaat van de ministerraad bij.

Birgit Barten

Uit: Brabant, brug naar vrijheid. 75 persoonlijke levens veranderende oorlogsverhalen. Uitgave van Crossroads Brabant '40-'45, 2019.

Gijzelaarskampbeekvliet.nl

BEEKVLIETSE GEDICHTEN

Beekvlietse gedichten

Op 8 november 1942 werden de Haarensse preventieve gijzelaars overgeplaatst naar het seminarie Beekvliet in Sint-Michielsgestel. Net als in Haaren werden er in Beekvliet cursussen gegeven, liederen

en gedichten geschreven en werd het podium bestegen. Een van de gegijzelden was de Limburger Leon Hameleers. Hij werd op 15 december vrijgelaten. In die vijf weken dat hij in Sint-Michielsgestel verbleef zijn er twee ontspannende avonden geweest. Op 21 november 1942 werden er gedichten voorgedragen. Op 5 december bezocht Sinterklaas de gijzelaars. In de nalatenschap van Leon Hameleers werd een schrift aangetroffen waarin de gedichten en liederen staan, die in zowel Haaren, als in Gestel voorgedragen werden. Zeven daarvan werden in Beekvliet op de planken gebracht. Daaronder ook de rijmregels die Sint-Nicolaas en Piet uitspraken. De schrijvers waren de Haagse vakbondsbestuurder J.A. (Jos) van Seggelen (Beekvlietzing en het Sinterklaasgedicht), de Waalwijker en hoofdredacteur van het Provinciale Noordbrabantse en Bossche Courant Het Huisgezin, nu het Brabants Dagblad, C.C. (Joep) Naninck (Als ik niet weerkeer en Weerkomst) en de Roosendaalse burgemeester C.A. (Claudius) Prinsen (Als ik weer thuiskom, Zondagavond en Tentoonstelling).

(met dank aan Marc Hameleers – Gedenkplaats Haaren).

Jos van Seggelen (1883-1952)

Beekvlietzing

Opgedragen aan Onze Vrouwen: door J.A. van Seggelen, 21 november 1942

De Bonte Avond-gong klonk weer met forsche slagen,
En heel de bonte stoet kwam opgewekt weer dagen,
Heel Beekvliet is present en hield den avond vrij,
Geen wijsheid, die zoo trekt, geen cursus haalt erbij,
Geen Algra breed en diep in 's lands historie gravend,
Geen Asselbergs, ons met de schoone dichtkunst lavend,
Geen Brugmans stappend door de wereldliteratuur,
Geen Banning sprekend over tijd en taak vol vuur,
Geen Knuttel met zijn taal van schoone schilderijen,
Geen Bommer met zijn bouw in oude en nieuwe tijden,
Geen Minnaert die voor ons het diep heelal doorschouwt,
Geen Geijl, terwijl hij breed het Vlaams probleem ontvouwt,
Geen Suurhof, Stapel, Kamp of Veldman met hun streven,
Geen Barge met zijn diepe vraag: Wat is het leven?
Geen Tinbergen als hij van Groenland ons verhaart,
Dan wel heel interessant door 't dierenleven dwaalt,
Geen Damsté voerend ons naar Hellas, noch van Haaren,
Die ons naar Suriname's binnenland laat varen,
Geen ... noem maar namen op, geen Rutgers, geen [= J.W. Meyer] Ranneft,
Niet één, mijn bonte stoet, die zooveel menschen treft!
Niet één? 't Is toch wel wat al te bout om zoo te spreken,
Wie wil bij een concert van Andriessen ontbreken?

En in mijn Haarlems oor klinken, als echo zacht,
De eerste tonen van de Bakenessergracht [in Haarlem, waar schrijver van Seggelen opgroeide],
Van die herinn'ring van een halve eeuw geleden,
Is slechts een kleine stap naar 't Bonte Avond-heden,
Met U mijn gijzelaars uit alle standen-rang,
Ik draag Uwe Vrouwen op, mijn Beekvlietzang,
En daarom: welkom hier, mijn goede beste luiden,
Vanaf de Waddenkust, tot aan het diepe Zuiden,
Van't al afgesloten strand, tot 't oude Oldenzaal,
In Beekvliet saamgebracht, ik groet U allemaal.

Zit neer na welbestede dagen, In Zaterdagse Avondrust,
En wil vanavond toch niet klagen, Want Beekvliet-leven is een lust.
De zorgen zijn aan ons ontvallen, Wie denkt er nu nog aan corvée?
Zoo goed tot welzijn van ons allen, Wie werkt daaraan niet gaarne mee.
De geestdrift viert hier zegepralen, Wanneer de bezem wordt gevat,
In grote uitgestrekte zalen, Van onze goede Beekvlietstad.
Daar boenen Hooggeleerde Heeren, Met onmiskenbaar groot talent,
Geen natte dwell, die hen kan deren, Al zijn ze 't thuis ook niet gewend'
Dan zien we eeuwenoude namen, Verbonden met de Electro-lux,
Ja waarlijk, 't gaat reusachtig samen, En alles opgewekt en fluks.
Met eerbied werd begroet. Aanvaarden de corvée-ers feiten,
Wij zijn nu eenmaal hier, het moet! ,[in het schrift ontbreekt hier de rijmende zin]
Ze staan met opgestroopte mouwen, Wellicht nog nooit vertoond, voordien!
Ach, dat hun goede, dierbre vrouwen, Dat, was 't slechts eenmaal, mochten zien!
Hen mochten zien, de sterke handen, Geslagen om gamellen oor,
Of torsend broodbeladen manden, Voor 't honderdtallen mannenkoor,
Hen mochten zien, d'illustre schare, De koffie schenkend, bruin en mooi,
Geen huisknecht kan hen evenaren, In statigheid en strenge plooi!
Hen mochten zien, de vuilnisbakken, Vervoerend naar de vuilnisbelt,
Zei zeiden vast: Laat ik je pakken, Ik zie het nu, je bent een held!
O welke vrouw had daarvan kunnen dromen, Iets nieuws onder de zon! Ja inderdaad!
Och mocht zij met haar fototoestel komen, Helaas dat mag niet binnen 't prikkeldraad.
Doch later zullen w'alles wel vertellen, Want éénmaal toch het uur der vrijheid daagt,
Moeten wij hier het zonder haar nu stellen, Is zij alleen, die thuis de zorgen draagt.
Wij weten het, zij heeft ons groot vertrouwen, Die onzen kindren, wakkre moeder blijft,
De sterke vrouw, op wie ons hart kan bouwen, Gelijk zoo schoon het Boek der Spreuken schrijft.
En buigend voor den Schepper aller dingen, Aan haar-in-zorg, een Bonte Avond-groet,
De kim wordt goud, de vroege vogels zingen! Moeder kom mee! De morgen tegemoet.

Van: Y.de.vries2@kpnplanet.nl [mailto:Y.de.vries2@kpnplanet.nl]

Verzonden: maandag 27 juli 2020 16:51

Aan: 'Koos Loose'; 'Marc Hameleers'; 'Ferdinand Sassen'; 'Henk van der Linden'; 'Jan Veenman'; 'Jan Spit'; 'Robert Erp van'; 'Cooijmans Klokken'

Onderwerp: RE: Gedichten van Marc Hameleers/ snor

Beste allen,

In mijn boek op blz 120, staat onder deze foto dat de man vooraan met snor Bernard Wijkamp is. Die zat toen ook nog op de Pijp. (DEC 1942). Zie fotootje rechts(niet uit het kamp).

Wijkamp had weliswaar ook een dergelijke snor. Echter nu ik de foto van Van Seggelen heb gezien, is er geen verwarring meer mogelijk: dit is Van Seggelen.

Groetjes van Yve